

ESZMETÖREDÉKEK.

HEIM PÁL.

1875—1929.

Neve fogalom tudományos körökben, szereplése példakép az orvosok előtt, személye a reménytelenségben megtört anyai sziveknek a segítséget hozó reménység s nekünk tanítványainak a lelkesedésével magával ragadó Mester, aki tudását, szívét elsősorban nekünk ajándékozta. Hát lehetséges az, hogy nincs többé, lehet-e, hogy igazi apostoli tevékenységét nem folytathatja tovább? — nem tudjuk elhinni. De nem tudunk megnyugodni sem, hogy épp övele szemben volt oly kegyetlen a Sors s, akkor ragadta el, amikor vágyait elérte s nem adott neki időt tovább nagy tervei kivitelére. Siratják mindnyájan; akik mint embert ismerték, vigasztalhatatlanok vagyunk, mi, akik éreztük szeretettől sugárzó vezetésének hatalmát, tanításának meggyőző erejét s akiknek kibontakozását, fejlődését az apa gondosságával s a Mester büszkeségével kísérte, de gyászol az egész nemzet, mert eltávozott a Tanár-Bácsi, aki a magyar jövő törékeny kis embervirágait magához emelte s optimizmust sugárzó szeretetével, fanatikus hittel, nagyon tudásával s lelkiismeretes gondossággal az életnek, a hazának megmentette. Szeretet és jóság, hit és lelkesedés, tudás és munka, önzetlenség és szerénység együtt és olyan harmóniában csak benne összpontosul, ezért volt egészen kivételes egyéniség, ezért oly általános és őszinte a szomorúság.

Budapesten született 1875-ben. Tanulmányait is ott végezte s mint fiatal orvos a Stefánia-gyermekkorházban kezdte B ó k a y tanár mellett gyermekgyógyászati tanulmányait. Amikor szaktudásának alapjait megvetette, külföldre ment s előbb C o m b e s mellett Lausanne-ban volt, majd Boroszlóba ment C z e r n y -hez, akinek a modern csecsemőgyógyászatot megteremtő munkálatait csodálattal figyelte s előbb tanult tőle; majd egyik legértékesebb és legkedvesebb munkatársa lett. Onnan hazatérve a modern csecsemőgyógyászatot hazánkban ő teremtetette meg, apostoli hivatottsággal művelte, terjesztette, tanította. Nagy tehetségét és tudását hamar megismerték s elismerték. Az Irgalmas-rend budapesti kórházának gyermekosztályán csak pár évig működött, mint főorvos, 1907-ben a budapesti egyetemen magántanárrá habilitálták a csecsemőgyógyászatból s 1918-ban egyhangú meghívás útján a pozsonyi egyetem gyermekgyógyászati katedrájára került. Nagy ambícióval kezdte el Pozsonyban a klinika megszervezését, a csecsemővédelem megalapozását, de nem soká folytathatta: az összeomlás után el kellett Pozsonyt hagynia, egyetemével Budapestre menekült s átmenetileg a Fehér-Keresztben folytatta munkásságát. Az egyetem menekülése után mindenki bizalma ő felé fordult s a legnehezebb időkben a rektori méltóságot csak ő viselhette. Budapesti nagy népszerűsége nem tartotta vissza attól, hogy egyetemével Pécsre menjen s itt az őt karakterizáló lelkesedéssel s optimizmussal kezdett előlről mindent: üzembe hozta új klinikáját, alkotott, teremtett, munkatársakat nevelt, rövid idő múltán az ő tehetségétől, alkotó erejétől lüktetett minden az egyetemi városban. A csecsemővédelem országos megszervezése, irányítása, vezetése az ő kezében volt letéve s nála a leghivatottabb helyen. Személyesen járt a falvakban, vigasztalt, terjesztett s ő maga akarta mindenhol látni hol és mit kell tenni. Az idén elérte vágyát: B ó k a y professzor nyugalomba vonulásával egyhangú meghívás útján került a budapesti katedrára, ahol egy hónappal ezelőtt tartott első előadásán oly őszinte örömmel és lelke-

sedéssel ünnepeltük. De munkáját új pozíciójában csak elkezdni tudta, október 23-án eltávozott, elvitte a Sors különös tragédiájából az a betegség, amelynek pathológiájával életének utolsó esztendejében oly kimerítően foglalkozott.

Tudományos munkássága, mely a magyar és német szaklapok révén általánosan ismert, nevét híressé, naggyá tették. Egyénisége annyira gazdag volt ismeretekben és problémákban, hogy féltékenység nélkül szórta tanítványai között, akiknek nem főnöke volt, de megértő barátjuk, aki szeretettel tanította, biztatta és irányította, édes fiainak tekintette őket. A magyar orvos-társadalom: büszkeségét, mi, tanítványai: fejlődésünk felett féltő gondossággal virrasztó apánkat siratjuk Benne.

(Szeged.)

Hainiss Elemér.

BUDAPESTI FILOZÓFUSOK.

A nyugati filozófia helyzetére nézve, ma két tény különösen figyelemre-méltó. Az egyiket abban kell látnunk, hogy az autonóm, azaz minden keresztény-középkori tradíciótól elszakadt filozófia, amely ugyan még nem egészen Descartes-al, de minden esetre Descartes óta fokozatosan kifejlődött, mindinkább saját célkitűzéseitől távolodni, széttagolódni-bomlani kezdett. Ez a széttagolódási processzus vagy pozitív, vagy negatív irányban megy végbe. Ahol az utóbbi eset áll fenn, ott a filozófia láthatóan egy *tragicizmus* felé evez, mely a Calvin-féle teológia visszáját képezi. Scheler, Unamuno, Berdjajew és némely mások tragicizmusát úgy tekinthetjük, mint Karl Barth és csoportja dialektikus teológiájának pendant-ját. És ez a tragicizmus semmiképen sem szorítkozik csupán csak a filozófiára. Hermann Hesse és Thomas Mann a legjobb tanuk rá, hogy a szépirodalomban is mindinkább teret hódít. A forma maga is, bármily megvesztegető különben, ezeknél a férfiaknál az általános széttömlésztő munka szolgálatába áll. Itt mintegy a halál ijesztően szép maszkjává válik, mint azt Hermann Hesse *Pusztai farkas*-költeményei és Thomas Mann novellája — a *Halál Velencében*, vagy a *Vardzshegy* című regénye — bizonyítják.

Azonban ott, ahol a filozófia bomlási processzusa pozitív eszmei irányban megy végbe; láthatóvá válik, hogyan rombolják egymást lassan a szkepszis és a relativizmus és mint törekszik minden gondolat arra, hogy az autonóm filozófia célkitűzéseit lassanként ismét felemelje és olyan régióba irányuljon, amely némileg rokon azzal az objektív léteszmével, amelytől Descartes, Spinoza és Kant óta eltávolodtunk.

Különösen feltűnő azonban, hogy ezzel az utóbbi jelenséggel még egy második tény is van összefüggésben. Talán a következőképpen lehetne ezt jellemzi: A Nyugat felbomlásban lévő autonóm filozófiáját lassanként, a legkülönbözőbb oldalakról, mind szorosabban kerítik be; az antik-középkori léteszme mindig erősebben kifejlődő kritikai és egyszersmind újrafelépítő aktivitása jelentkezik a nagy nyugateurópai dekadens terület szélein. Már ma ki lehet mondani az alapos reményt, — ha némiképpen szabadulni tud az ember a kornak majdnem általános pesszimizmusától s nem hagyja, hogy szemeit ez a pesszimizmus elhomályosítsa, — hogy a kornak ez az átcsapása a következő évtizedekben mindig intenzívebben lesz érezhető, feltéve természetesen, hogy a még substantiaerős szellemi rétegek ebben a történelmi pillanatban, felelősségteljes missziójuknak mindjobban tudatára ébrednek.